

ВІДЛУННЯ ПАМ'ЯТІ: НАЗАД У МАЙБУТНЄ

Анатолій Ситник

Вже сама назва розлогої книжки Віктора Акуленка (К.: ТОВ “Друкарня “Бізнесполіграф”, 2008. — 400 с.) налаштовує на філософську тональність. Адже на переконання автора: “У старості, як у дитинстві, люди теж мріють і сподіваються на краще у житті. Різниця тільки в тому, що діти подумки завжди в майбутньому, прийдешньому, а літні люди переважно мріють ретроспективно, поринуті в далеке минуле, пережите. Згадують-живуть на пристані споминів...” Для знаного правника, доктора юридичних наук це вже друга спроба подати на суд читачів масштабний художньо-документальний твір. У першому “На перехресті закону і совісті” (К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М.Бажана, 2001. — 456 с.) він започаткував вельми оригінальний засіб концептуального поєднання науково-публіцистичних роздумів й особистих мемуарних спогадів в сатирично-іронічній аурі як гострого політичного памфлету, так і відвертого швейкування. Добре обізнаний з вітчизняною та світовою класикою гумористики та в чомусь наслідуючи її знаних майстрів, Акуленко-сатирик передовсім є виразником багатовікових народних традицій українського дотепного слова, що може бути викривальним, навіть дошкульним, але ніколи злим.

Якщо в попередній книжці автор чимало сторінок присвятив засудженню епохи, котра чорною хмарою накрила значний період його власного життя, то в новому творі автор, намагаючись показати криваві ідеологічно-класові витoki всієї тоталітарної комуністичної системи, “зазирнув і ввійшов у “ленініану” з чорного ходу. А там, за фасадним кадром, не тільки він, там життя багатомільйонного люду під ним, під лєнінсько-сталінською тоталітарною державною пірамідою”. У підсумку з’явився розділ

“Життя, обсяяне Леніним”, що вміщує памфлети “Даздраперма і Тролебузін — діти Володі Ульяновова”, “Марш-маневр Леніна на Хрещатику”, “Бартер: вождя на шифер”, “Збочена орієнтація” Ілліча”. Як бачимо, аж ніяк не сформований радянською пропагандою образ вождя світового пролетаріату в центрі уваги В. Акуленка. Він через долі простих людей із самотніми характерами розглядає протистояння між рідним народом і тоталітарною ідеологією, яка прагнула духовно підкорити та деформувати національно-культурну свідомість.

Проте автор викриває негативні явища не лише в історичному минулому. Як громадянин він стурбовано реагує на все, що стає на заваді демократичному і по-справжньому національному розвою незалежної Української держави. Зокрема, памфлет “Шведський стіл для еліти” містить критику (і, завважимо, справедливу) багатьох нинішніх публічних людей, яким байдужа доля рідного народу.

Ім’я Віктора Акуленка добре відоме українським пам’яткоохоронцям, позаяк він один із провідних вітчизняних фахівців у царині наукової розробки та практичного втілення правових засад збереження національної історико-культурної спадщини, автор численних ґрунтовних (а подекуди й гостро публіцистичних) публікацій з цієї тематики. Чималий часовий період він пропрацював в штаті Українського товариства охорони пам’яток історії та культури, донині співпрацює з ним на громадських засадах, є членом редколегії часопису “Відлуння віків”, тож і не дивно, що в новій книжці чільне місце посідає розділ “УТОПІК на плаву (1972–1990)”. Рік, коли Віктор Іванович став до роботи в Товаристві, виявився певною мірою трагічним для цієї поважної громадської організації,

виплеканої такими подвижниками як Олена Апанович, Олена Компан, Михайло Брайчевський, Іван Гончар, Іван-Валентин Задорожний... Невдовзі вийшла закрита постанова ЦК КПУ “Про роботу Товариства...”, що викривала й засуджувала “факти захоплення старовиною, її ідеалізації, некритичного ставлення до архаїчних форм у побуті та звичаях”. Отож, було необхідно терміново забезпечити “підбір ідейно зрілих кваліфікованих кадрів” замість “осіб сумнівної громадської репутації, інколи з ідейно нечіткими поглядами”. Згаданих вище та ще багатьох фундаторів організації було піддано анафемі, а до вичищених шлюзів Товариства спрямовувалися кадри, які в директивних інстанціях уже вийшли в тираж. Сюди потяглися партійні функціонери-пенсіонери чи не з усіх обкомів, включаючи давно не існуючі Дрогобицький та Ізмаїльський, а на додачу відставні полковники і навіть генерали. Саме їм належало передусім втілювати в життя ленінський план монументальної пропаганди. Однак деякий відсоток діяльності Товариства, як і раніше, припадав на пам’ятки археології, історії, архітектури, народного мистецтва. Тому й була залишена, переважно з безпартійної молоді, “інтелектуальна обслуга”, аби хоч хтось міг належним чином скласти відповідний документ пам’яткоохоронного спрямування. З неприхованою усмішкою висвітлює автор колізії, що постійно виникали в апараті правління Товариства між ідейними наглядачами та високоосвіченими фахівцями.

І що прикметно, зрештою, люди, які через брак освіти хоча й не володіли суттю предмету, але звикли сумлінно виконувати накази, хоч би куди їх направила партія, поступово адаптувалися й певною мірою прислужилися справі збереження історико-культурної спадщини. Показовою в цьому сенсі є цитата з підслуханого автором діалогу двох колишніх високоповажних функціонерів: “Пригадуєш, Михайле, як ми у Львівській області динамітом і тягачами за одну ніч змели з лиця землі 200 церков, а тепер доводиться тими, що залишилися, опікуватися як пам’ятками архітектури. Діалектика!” А подібних діячів серед тодішніх апаратників Товариства було чимало.

Натомість, найтеплішими словами Віктор Іванович оповідає про фахове спілкування з Мариною Виноградовою, Анатолієм Коміренком, Вірою Карпенко, Артуром Мировським, Віталієм Лісневським, Олександром Кириченком, Миколою Корінним, Олексієм Зотиковим, Віктором Погрібняком, заступником голови Львівської обласної організації Ігорем Кудиним, археологом Дмитром Телегіним та багатьма іншими співробітниками й активістами Товариства.

Переконані, що читач віднайде у цій ошатній, щедро ілюстрованій якісними світлинами самого автора та Сергія Марченка, книзі безліч маловідомих широкому загалові фактів з життя УТОПСК в останні двадцятиліття епохи тоталітаризму. Відтак, запрошуємо до захоплюючого читання!

Белый Орел Балтики: Сборник / С.А. Смоляников, В.А. Михайлов. — К., 2008. — 160 с.: 78 іл. — Рус., укр., пол., англ.

Книга істориків-дослідників та ветеранів підводного флоту Сергія Смоляникова і Віктора Михайлова є збірником історичних матеріалів про становлення та розвиток військово-морського флоту Польщі на зламі двадцятих-тридцятих років минулого століття. У другій частині збірника розповідається про перших російських і радянських полярників — моряків, гідрографів, геологів та льотчиків, значну частину яких склали поляки, що проживали в Російській імперії та Радянському Союзі. Збірник присвячено 45-му Всесвітньому конгресу підводників, який відбувся в польському місті Гдиня, і призначається для шанувальників всесвітньої історії флоту, а також для тих, хто вивчає й розкриває таємниці підкорення Півночі.

Богуненко В.О., Пилипенко Є.А. Нестор Махно та Донбас. — Посібник для вчителів історії України. — КП “АГТ”, 2008.

Книга представляє одну з визначних сторінок новітньої історії України періоду національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. — так званою “махновщиною” — складним по своїй природі явищем, в якому поєднувалися риси стихійного збройного повстання селянства південних губерній (передусім Катеринославської, частин Полтавської, Харківської, Таврійської та Херсонської) з елементами ідейного анархістського руху.

Вечерський Віктор: Біобібліографічний покажчик. Графіка / Відп. за вип. Сердюк О.М. — К.: “АртЕк”, 2008. — 168 с.: 166 іл. (Науково-дослідний інститут пам’яткоохоронних досліджень).

Це науково-довідкове видання містить біобібліографічний покажчик праць кандидата

